

JAKTDEBATT

Tidskriften som värnar om de vilda djuren

Nr 4 • 2008

RIKSFÖRENINGEN HÄNSYNSFULL JAKT (RHJ)

är en ideell och politiskt obunden organisation, bildad 1987

Vi verkar bl a för:

- att den djur- och naturintresserade allmänheten får en likvärdig ställning med jägarorganisationer vid avgöranden rörande den svenska faunan
- att stimulera till undersökningar om jaktens påverkan på fauna och miljö
- att uppmärksamma djur- och faunaskyddsproblem i samband med jakt
- att föra ut information och driva debatt om jakt och jaktfrågor
- att arbeta för en populationsekologiskt anpassad jakt som tar största möjliga hänsyn till viltets aktuella numerärer
- att beakta etiska och humanitära synpunkter på jakt

Ledamöter i styrelsen:

Hans Ryttman, ordförande, Skönstaholmsvägen 68, 123 60 Farsta
08-94 09 63, hans.ryttman@telia.com

Arne Ohlsson, sekreterare, Jägaregatan 106, 226 53 Lund
046-30 72 12, 070-217 92 90, arne.e.ohlsson@telia.com

Ewa Thebo, kassör, Täljstensvägen 8 B, 752 40 Uppsala
018-50 10 90, Ewa.Thebo@klra.slu.se

Tatjana Kontio, Folkungag. 154, 116 30 Stockholm, 08-642 47 04

Anne-Marie Litzen, Margretelundsv. 78, 167 36 Bromma, 08-80 50 78

Lise-Lotte Norin, Statargatan 6, 735 31 Surahammar 0220-36 401

Medlemsavgifter 2009: fullbetalande medlem 125 kronor (erhåller Jaktdebatt, 4 nr per år), familjemedlem 25 kronor, till pg 22 69 89-2. Glöm inte namn och adress på inbetalningskortet.

Redaktör för Jaktdebatt: Arne Ohlsson. Jaktdebatt ISSN 1102-5026

Layout/digital bearbetning: Tatjana Kontio

RHJ på Internet: <http://hansynsfulljakt.webhop.org>

Jaktdebatt is the house journal of RHJ, The Swedish Society for Humane Hunting, whose main brief is: to promote the case for a Humane approach to hunting practices, to disseminate information concerning animal rights and to stimulate public debate in issues connected with hunting (bloodsports). Further details may be obtained from the members of the board.

Sen sist...

...har vi i styrelsen skrivit insändare, anmält jaktbrott (se artikel om björnjakt i detta nummer av Jaktdebatt), startat en blogg (www.jaktkritik.blogspot.com), fått igång en ny hemsida som Lars Nyblom skapat.

Tyvärre har vår anmälan om jaktbrott i samband med en björnjakt i Norrbotten inte lett till någon förundersökning. Men vi har begärt en överprövning då vi anser att minst ett jaktbrott har begåtts. Jägarna låg på pass vid en åtel för att jaga rävar (enligt tidningsuppgifter). Då kommer en björn fram och jägarna skjuter på björnen. Den skadskjuts naturligtvis. Det är troligt att jägarna har haft hagelgevär då de skulle jaga rävar. Detta har inte undersökts. För björnjakt måste ett sk class 1 vapen användas, alltså ett kulgevär. Om de händelsevis hade ett kulgevär när de sköt gör de ett jaktbrott genom att jaga björn vid åtel vilket är förbjudet. Jag hoppas verkligen att åklagaren tar i tu med dessa jägare.

Svenska Naturskyddsföreningen har i oktober antagit en ny jaktpolicy som glädjande nog i ganska väl överensstämmer med vad vår förening anser. Jag hoppas fortfarande att vi skall kunna komma överens med SNF och andra natur- och djurskyddsföreningar om en debattartikel för publikation i någon av våra större dagstidningar. Men vår artikel är kanske alltför radikal för SNF. Om SNF skall kunna godta våra skrivelser kanske artikeln blir alltför mesig för att vara den debattartikel vi vill att den skall vara. Jakten är Sveriges största djurskyddsproblem men om detta diskuterar inte SNF överhuvudtaget. I slutet av policydokumentet tar SNF upp hageljakten som ett problem för skadskjutningar och onödigt lidande för djuren men förordar endast mer skjutträning för jägarna. Nu är ju inte SNF en djurskyddsorganisation, men om man skall ha en jaktpolicy skall väl de allvarligaste avarterna inom jakten lyftas fram?

Det är svårt att få fram vårt budskap. Det senaste numret av Jaktdebatt skickades ut till 22 namngiva journalister på våra större dagstidningar från norr till söder och ett antal freelans. Alla journalisterna arbetar med natur- och miljöfrågor. Alla erbjöds att få vår tidskrift gratis om de önskade men ingen har hört av sig. Varför är jaktfrågorna så ointressanta? Varför diskuteras inte de 100 000-tals skadskjutna djuren, de 100 000-tals djuren som endast kastas på sophögen, och det odemokratiska att endast jägarnas önskemål om vilka djur som skall få jagas hörsammas. Jägarnas organisationer är starka men vi borde kunna vara fler. Många människor i Sverige är mot jakten. Vi borde kunna engagera fler. I detta nummer skickar vi ut vår värningsfolder. Vill du ha fler så säg till så kan vi skicka fler; eller så tryck upp så många du själv vill ha från vår hemsida. Där är foldern nerladdningsbar.

HANS RYTTMAN

VIKTIGT!   IMPORTANT!

I detta nummer får du en värningsfolder tillsammans med tidskriften. Vi hoppas ju naturligtvis att du skall känna någon i din bekantskapskrets som tycker som du. Då kanske en folder som beskriver vår verksamhet kan vara bra att räcka över så att vännen kan ta ett väl genomtänkt beslut om han/hon vill vara med i föreningen. Foldern finns också på vår hemsida att ladda ner: <http://hansynsfulljakt.webhop.net>

Och:

Vill du ha en hel tidskrift som kanske är mer intressant och visar mer fullständigt vad vi står för så ring, skriv eller e-posta till styrelsen så kan vi trycka upp fler exemplar till det kommande nr 1-2 i vår. Och du kan kanske värva någon ny medlem. Hör av dig!

Stort tack till alla som hört av sig om föreningens namn, situation etc, efter vår vädjan. Vi arbetar vidare med detta och återkommer om det i Jaktdebatt 1/2009, med fler kommentarer och inlägg i frågan.

Vi beklagar det sena utskicket av Jaktdebatt 3/2008 och 4/2008.

Snälla, förnya nu ert medlemskap så att vi kan ta nya tag för de vilda djuren under 2009. Medlemsavgiften är oförändrad, 125 kronor.

Varför inte ge någon vän ett medlemskap i RHJ? En liten gåva, också till de vilda djurindividerna och som varar 365 dagar 2009!

Vi kallar till årsmötet 2009 som äger rum lördagen 4 april kl. 14.00 i Stockholm.

Adress: Folkungagatan 154.

För vägbeskrivning, ring Tatjana Kontio på telefon 08-642 47 04 eller e-maila till tatjana.kontio@telia.com

Hjärtligt välkomna dit! Vi bjuder på fika.

Axel Munthe och jakten

HANS RYTTMAN tecknar ett porträtt av en av Sveriges främsta historiska gestalter i frågor om förhållningssätt till tama såväl som vilda djur, inte minst flyttfåglar.

Axel Munthe (1857-1949) var en komplex person. Bengt Jangfeldt beskriver honom i sin stora och utförliga biografi "En osalig ande" (2005) så här:

"Få personer framkallar så motstridiga känslor som Axel Munthe. Många har svårt att förlika sig med rikedom och motsägelsefullheten i hans person. Man kan inte acceptera att någon kan vara så sammansatt utan att för den skull vara "mystisk". Det är som hade man förträngt den gamla psykologiska insikten om 'känslors ambivalens' - att de flesta känslor är förenliga med sin motsats. Och Munthe var en människa som rymde många motsatser".

Min lilla artikel här kommer dock inte att så mycket handla om motsägelsefullheten hos Munthe utan snarare hans, i så gott som hela livet, kärlek till djur och skyddet av dem. Jag skriver "i så gott som hela livet" eftersom han tidigt i livet jagade som många andra som hade tillfälle och jaktmarker.

Mina uppgifter kommer från Bengt Jangfeldt men också från Axel Muntthes egna böcker "Boken om San Michele" och "En gammal bok om människor och djur".

Munthe var son till en apotekare i Oskarshamn, Vimmerby och slutligen ägare till Vita Björn i Stockholm. På 1800-talet var apotek en lukrativ affär och familjen måste anses som förmögen. Munthe blev också förmögen som societetsläkare, livmedikus till drottning Viktoria, en kändis i flera furstehus och i konstnärskretsar och den tidens jet-set. Men han hade också ett patos som fattigläkare då fattiga inte behövde betala för konsul-

tationer och som läkare arbetade han utan egen vinning vid jordbävningar och koleraepidemier. ”En människa som rymde många motsatser”.

Redan som barn sköt Munthe småfågel och senare i ungdomen blev han inbjuden till olika jaktlag men han blev med tiden blev mer och mer tveksam till jakten och istället tittade han hellre endast på djuren han skulle

Axel Munthe

skjuta. Detta uppskattade inte jaktlagen och han blev aldrig mer inbjuden. Munthe blev med åren mer avståndstagande mot jakt. Han skriver i sin novell ”Endast för djurvänner” att ”denna sport faller under rubriken *mord utan förmildrade omständigheter* och tillhör den moraliska strafflagen”. I novellen framför Munthe ett förslag om en ”tidsenlig jaktstadga”. Tyvärr redovisar han inte sina tankegångar utan framför bara en punkt: ”*Barn få under ingen förvändning jaga*” och ”barn få ej heller som åskådare deltaga i jakter”. För övrigt handlar novellen om hans upplevelser i naturen och de oförstående jaktkamraternas reaktion på hans motvilja att skjuta några djur.

Munthe tar inte i någon annan text direkt upp jakten. Men han har sin djurvänlighet alltid närvarande, så t ex på första sidan i ”Boken om San Michele”: ”Till DROTTNINGEN de förtrycka djurens beskyddare alla hundars vän”. Drottningen är Viktoria, gemål till Gustaf V och enligt Bengt Jangfeldt också älskarinna till Munthe. Han skrev ofta om sina älskade hundar som han alltid hade omkring sig.

I ett kapitel i ”Boken om San Michele” beskriver Munthe insiktsfullt om hundar men även det otäcka att hundar kan få rabies. För att kunna få fram vaccin så att människor kan botas måste djurexperiment utföras. Och Munthe är klar över nödvändigheten av djurförsök. Han skriver ”När skall antivivisektionisterna inse att då de yrkar på totalt förbud för experiment på levande djur, begär de något som är omöjligt att gå med på”. Men Munthe begär också att experiment skall vara ”obundna av restriktioner och ostörda av utomstående inblandning”. Dessutom anser Munthe att, som han skriver, ”födda brottslingar” och ”obotligt kriminella individer” skall erbjudas strafflindring om de är villiga att låna sig till experiment ”till människosläktets bästa”. Här kan man verkligen tala om hans motsatser.

Det handlar visserligen inte om jakt men mer om djurvänlighet och humanism. Munthe var en 1800-tals människa och kom från övre medelklass vilket säkert präglade hans sätt att se på människor.

I ett annat kapitel i ”Boken om San Michele” blir han inbjuden till en greve och får där träffa en annan adlig person (med titeln vicomte) som också är militär. Denne person skryter med att han varje morgon tränar skytte genom att skjuta svalor och lärkor med sin pistol. Detta upprör självfallet Munthe oerhört och han får den hypokondriske adelsmannen att inbilla sig vara alvarligt sjuk så att mannen inte kan vara med på en skyttetävling som vicomten troligen skulle ha vunnit. Vicomten hade så småningom insett att det hela var en bluff vilket gjorde att han närde ett hat till Munthe. När de senare träffades igen tog vicomten möjligheten att såra Munthe på det säkraste sättet genom att sparka på Munthes hund så att den var omöjlig att rädda till livet. Munthe hann komma till hundens hjälp och knuffade vicomten så att han föll i golvet och när han reste sig fick vicomten ett

kraftigt slag på hakan. För denna attack utmanade viscomten Munthe på duell. I duellen träffar Munthe vicomten i bröstet medan vicomtens kula strycker tätt över Munthes huvud. Munthe räddas här av sin stora tur som han anser sig ha i allt som rör hans liv.

Munthes största bekymmer med att bo på Capri var den enorma fågeljakten som bedrevs på ön:

”Fåglarna! Fåglarna! Hur mycket lyckligare skulle inte mitt liv på den underbara ön ha varit om jag inte älskat dem som jag gjorde!”

”Allt de begärde var att få vila sina trötta vingar en stund efter den långa färden över Medelhavet.”

”Ett par timmar senare flaxade de hjälplösa i näten..”

”På kvällen packades de i hundratal i små låga trälådor... för att ätas upp på Paris eleganta restauranger”.

Något som verkligen upprörde Munthe vara att fåglarnas ögon brändes sönder så att de sjöng oavbrutet. Munthe skriver i en fotnot: ”Efter många års kamp, i vilken jag har haft en blygsam del, är denna grymhet nu förbjuden i Italien”.

Grå flugsnappare. Foto: Tero Niemi

Sävsnångare Foto: Tero Niemi

Berget Barbarossa, där San Michele ligger, ägdes av en rik slaktare som inte för något pris ville sälja berget till Munthe. Munthe försökte med hjälp av kanonskott och hundars skällande få fåglarna att inte landa på berget men slaktaren lät förgifta en av Munthes hundar. Munthe angrep slaktaren men dömdes till böter för misshandel. Slaktaren fick dock en sjukdom som ingen på ön kunde behandla och Munthe vägrade eftersom han inte hade någon praktik men lovade att göra ett försök om slaktaren lovade att sälja berget och aldrig mer sticka ut ögonen på fåglar. På sitt yttersta gick slaktaren med på villkoren. Munthe lyckade rädda slaktaren och fick köpa berget. Barbarossaberget är nu en fristad för fåglar. Munthe skänkte sitt San Michele till Svenska staten och några år efter Munthes död bedrev Sveriges Ornitologiska Förening ringmärkning på berget. Numera bedrivs ringmärkningen av Bologna universitet.

Enligt Jangfeldt skall man dock inte ta allt som skrevs i "Boken om San Michele" för sant men sant är i all fall att Munthe kom att äga berget där San Michele ligger.

Munthe var en stor mecenat och i den första upplagan av "Boken om San Michele" fanns en lapp inklistrad där det står: "Författarens inkomster från försäljningen av denna bok kommer att överlämnas till Neapels Djurskyddsförening". 1932 skänkte Munthe 100 000 kr (2 500 000 i dagens penningvärde enligt Jangfeldt) till djuren, lapparna och de blinda. Tre år senare gjorde han en lika stor donation för "beredandet av några friplatser" på Drottning Viktorias vilohem på Öland, till understöd åt "hjälpbehövande lappar", till "ödemarkens barn", till Statsmissionen - och till björnarna vilka han uppfattade som "de mest sympatiska representanterna av Sveriges vilddjursfauna". Han lät också köpa in Knisa mosse på Öland som en fristad för fåglarna, och under kriget skänkte han stora summor till flyktingar från Finland och Baltikum (allt enligt Jangfeldt).

Jag vet att jag för många år sedan sökte (om vi fick minns jag inte) pengar från Munthes fond som riktade sig till skydd av flyttfåglar men nu när jag söker på nätet kan jag inte hitta fonden. Visserligen fick jag hela 103 000 träffar på "Axel Munthe" men jag har också sökt på en mängd andra sätt men inte funnit fonden. Jag är dock övertygad om att den finns kvar.

Ärtsångare. Foto: Tero Niemi

Kanske Munthe någon gång får rätt när han hävdar att ”Den dag skall komma, när man inte längre ska rycka på axlarna, när man ska förstå att djurvärlden av Skaparen ställdes under vårt beskydd och inte under vår fria domvärjo, att djuren har lika stor rätt att leva som vi och att vår rätt att ta deras liv är strängt begränsad till självförsvar och uppehälle. Den tid kommer när lusten att döda ska dö ut hos människan. Så länge den finns har hon ingen rätt att kalla sig civiliserad, hon är endast en barbar...”

Hoppas kan vi ju alltid.

Försommardagen att minnas

*En dag när den varje år lika korta försommaren är som vackrast, skildrad av **HELENA HEYMAN** vid Rörums norra å.*

Det är uppenbarligen bara jag som denna heta försommardag väljer att sola och bada några timmar på stranden mellan Stenshuvud och Knäbäckshuset. Jag har tidig semester, jag är ju fågelskådare.

Från parkeringsplatsen slingrar sig stigen mot havet utmed nationalparkens södra gräns genom ett landskap av skiraste försommargrönt. Ystra tjurkalvar i beteshagen passerar jag raskt, men hinner uppfatta årets första rosenfinksång från trädridan en bit bort, det vanliga stället.

Inne i skogen njuter jag av grönsångarens ”pengaklirr” och flöjtande svart-hättor och doften av ramslök utmed bäcken där en gärdsmyg håller till. Runt trädstammarna klättrar murgröna och vildkaprifol och därifrån hälsar härmsångaren mig.

Ute på strandängen är fältsipporna redan överblommade. Fröställningar rör sig sakta i den svaga ostanvinden och nyfikna kvigor förföljer mig. Jag vågar inte stanna och spana av tallungen där jag flera år sett häckande lärkfalk.

En ridå av bokar och alar utmed strandängskanten lutar sig, ännu lätta och ljusgröna, behagligt skuggande över strandremsan. Rörums norra å mynnar ut i havet här och i vattenfläckarna mellan stenarna i åmynningen myllrar det av småkryp. En ensam kråka och några sädesärlor samsas där i solglittret som en grå-vit-svart filmsekvens bland gråvita stenar.

Foto: Tero Niemi

Jag brer ut min badhandduk på den varma sanden och somnar nästan till vågskvalp och fågelsång då en motionerande ”arbetsplats” bryskt bullrar sig igenom träkorset vid grinden. Det verkar vara årets friskvårdsdag att döma av pratet och tjoandet. Som väl är försvinner gruppen snart mot glass och kakkafé borta vid Stenshuvud, nationalparken på den skånska ostkusten.

Lugnt igen och ärlorna återgår till sitt födosök tillsammans med kråkan. Uppe i alkronorna plockar en ung, ännu ej utfärgad rosenfink godsaker i kottarna och sjunger sitt mjuka ”pleased-to-meet-you” i matpauserna. Från de täta buskagen en bit bort hörs näktergalen trots middagshettan. Min absoluta favoritfågel.

Jag tar ett dopp i det för ovanlighetens skull varma havet efter några dagars pålandsvind och spanar en stund in mot Rörumsån från träbron medan jag lufttorkar. Där rör sig ett grå flugsnapparpar. De matar ungar i bohålet i en gammal torraka vid åkanten. Solljuset letar sig ner genom krontaket över ån och lyser vackert på deras randiga pannor.

Snart slår jag mig ner igen i sanden och fortsätter att läsa min bok om gamla svenska ursprungssagor ”När vår Herre målade fåglarna”, som jag hämtar inspiration ifrån inför ett berättarframträdande.

Efter en stund lyfter jag blicken och får se en grupp svanar gunga stillsamt på det krusiga vågskvalpet alldeles nära mig. Det måste vara sjustjärnorna, de sex vackra prinsarna med den undersköna prinsessan, som fallit ner från himmelen i skepnad av sju majestätiska knölsvanar.

Österlen, början på juni 2008.
helena.heyman@telia.com

De skjutna djuren 2006-2007

HANS RYTTMAN har under föreningens alla år redogjort för Svenska Jägareförbundets jaktstatistik och presenterar här vad som redovisats för jaktåret 1 juli 2006 – 30 juni 2007.

Jaktstatistiken har sedan några år tillbaka fått en mer omfattande utformning med en del kommentarer till avskjutningen. I början när jag tog del av statistiken, kom de endast som ett antal siffror utan några som helst fakta om hur siffrorna erhållits. I dag redovisas insamlingen men det är ändå svårt att bilda sig en uppfattning om hur insamlingen sedan omvandlas till reella siffror. Bland annat har ett par tusen jaktkortslösande kontaktats varje år sedan 2000, men svarsprocenten redovisas inte. Man har ett slumpmässigt urval men motivet till detta diskuteras inte.

Det finns andra statistiska metoder som kanske skulle kunna användas för en bättre skattning av avskjutningen. Dessutom erhålls rapporter från ett antal jaktlag som påstås motsvara 35% av jaktarealen. Denna rapportering ”fungerar bra som ett trendmått” men ”det är svårt att med tillräcklig säkerhet skatta den totala avskjutningen av respektive art” som det står. Därför är fortfarande avskjutningsstatistiken osäker och de antal som redovisas måste ses som just trendmått och det faktiska antalet skjutna djur är fortfarande okänt. Något som styrker den osäkerhet som finns i avskjutningsstatistiken är bl a att den redovisar vessla, frett och hermelin trots att vessla och hermelin är fridlysta sedan många år och att frett anses vara en tamform av iller eller möjligen en ras av iller som finns på en del öar i Medelhavet och utanför England (enligt Anders Bjärvall & Staffan Ullström 1985 i Däggdjur. Alla Europas arter).

Mårdhund och mufflonfår är fredlösa i Sverige och får jagas året runt eftersom man inte vill ha in fler främmande arter i Sverige. Båda arternas antal redovisas som <500 trots att de skjuts i maximalt några tiotal varje år. Att det går att redovisa färre skjutna visar avskjutningen av lodjur (72) och björn (129). Dessutom redovisas storskarv och korp trots att detta måste vara skydds jakt men inte varg som ju också skydds jagas, dock i få exemplar.

Följande beräknade avskjutning redovisas 2006/2007 utom fjälljakten:

Älg	82 370	Tjäder	20 500
Rådjur	103 200	Oorre	26 000
Skogshare	28 400	Järpe	7 000
Fälthare	37 900	Fasan	25 800
Vildkanin	15 600	Rapphöna	4 100
Bäver	6 400	Kråka	82 100
Räv	61 200	Skata	48 700
Grävling	22 500	Kaja	39 600
Mink	11 500	Nötskrika	24 200
Mård	7 800	Dovvilt	14 300
Iller	3 500	Kronvilt	2 800
Grågås	8 300	Vildsvin	20 400
Kanadagås	20 500	Bisam	< 500
Sädgås	4 000	Mårdhund	< 500
Gräsand	75 500	Vessla	< 500
Kricka	8 300	Frett	< 500
Storskrake	1 600	Hermelin	< 500
Knipa	8 400	Mufflon	< 500
Ejder	900	Bläsand	600
Vigg	3 000	Bläsgås	< 500
Alfågel	< 500	Småskrake	< 500
Fiskmå	9 800	Svärta	< 500
Gråtrut	8 600	Sjööorre	< 500
Havstrut	1 800	Råka	11 100
Ringduva	68 000	Björktrast	< 500
Morkulla	1 700	Korp	< 500
Dalripa	uppg.saknas	Storskarv	2 100
Fjällripa	uppg.saknas	Stadsduva	5 400
Björn	129		
Lodjur	72		

Jag har summerat ner antalet dödade djur och fått det till ca 861 670 individer. Av dessa är ca 40% eller 346 300 djur som skjuts enbart för att de ingår i Jägareförbundets benämning ”viltvård”, alltså mås- och kråkfåglar, räv och grävling bl a.

Som syns i tabellen ingår inte fjälljakten som omfattar mer än 100 000 ripor och ofta också andra fåglar som änder, orrar och tjädrar. Jag tycker att det är beklagligt att Jägareförbundet med dess stora resurser och med de mångmiljonbelopp som de får från staten för att sköta sin verksamhet inte redovisar fjälljakten som ju rimligtvis också skall ingå i det allmänna uppdraget.

RHJ har sedan tidigare sänt in förslag både till regering och Naturvårdsverket att ta bort de arter som skjuts i mindre tal än 500 (se lista), eftersom de knappast har någon som helst betydelse för jägarna och som dessutom skulle ta bort ett antal arter som är på kraftig tillbakagång, t ex svärta, småskrake, sjöorre. Självfallet vill RHJ också att de arter som Jägareförbundet ser som konkurrenter till dem själva, de ca 350 000 som ingår i ”viltvården”, också tas bort ur jaktförordningen. Där kommer mer ideologiska motiv in och där behövs mer kunskap hos politiker om

jaktens oacceptabla skadskjutningsprocent som gör att jakten är Sveriges största djurskyddsproblem.

Jag har vid tidigare redogörelser för jaktstatistiken visat på upp och nedgångar för olika arter och Jägareförbundets årsrapport har börjat så smått med detta också. Förra året visades vildsvinens snabba uppgång och i år diskuteras minkens minskande antal i avskjutningsstatistiken. ”Intresset för minkjakt har snarare ökat i Sverige...” påstås det i årsredogörelsen. ”Ökad jakt (påverkar endast stammarna lokalt) kan därför inte förklara den snabba minskningen utan har förmodligen någon annan orsak.” Från toppåret 1988 då nästan 50 000 minkar sköts har avskjutningen nästan linjärt minskat till nuvarande drygt 11 000. Det vore intressant att få veta orsaken till den kraftiga minskningen på 20 år.

Utan att göra diagram för varje art kan jag ju diskutera utvecklingen av avskjutningen för några utvalda arter:

Skogshare

Från att ha varit ett av de mest skjutna djuren i mitten och slutet av 1980-talet med nästan 200 000 dödade individer per år är nu avskjutningen endast 28 000; en minskning med 85%. De senaste 10 åren har minskningen gått från ca 50 000 år 1998/1999 till den nuvarande alltså ca 55 procents minskning.

Fälthare

Förra jaktårets avskjutning var den minsta som noterats. De senaste 10 åren har avskjutningen varit ca 60-70 000 och i början på 1990-talet sköts ca 100 000 per år. De vore ju trevligt om intresset för harjakt minskade och avskjutningen var ett bevis för detta. Jag tycker att harjakten är oetisk då den sker under den kallaste årstiden då djuren har svårt att skaffa mat och behöver vila för att inte göra av med alltför mycket energi. Att då bli jagad i timmar av en ilsken skällande hund kan, även om haren klarar sig undan ett dödande skott, vara förödande för haren. Den kan helt enkelt gjort av med för mycket energi för att klara sig undan hunden och dör av svält då den inte hinner skaffa sig nya viktiga kalorier. Jag kan också tänka mig att skadskjutningen är stor då skottet skall avlossas på den snabbt springande hare.

Foto: Karl-Evert Lundgren

Rådjur

Under de senaste 10 åren har avskjutningen minskat med 50% (från 211 000 1997/98 till 103 000 2006/07).

Älg

Från toppåret 2000/01 då 108 000 älgar sköts, skjuts nu 82 000 eller ca 25% färre.

Storskarv

Märkligt nog är årets siffra den lägsta sedan i början av 1990-talet. Kanske storskarvens population är på nedgång.

Gräsand

Antalet skjutna gräsänder är nu tillbaka på de antal som sköts under 1980- och 1990-talen. Endast på 2000-talet var avskjutningen större. Då sköts mer än 100 000 gräsänder per år.

Kricka

Det är märkligt att krickan som är en så liten fågel skjuts i så stort antal som ca 10 000 men denna avskjutning är normal och avskjutningen varierar inte mycket under de senaste 20 åren, dock något större på 1980-talet då 14-15 000 sköts.

Ejder

Den redovisade siffran är den lägsta någonsin. För en 20 år sedan sköts mellan 15- 20 000 ejder varje år. Men jakten, eller i alla fall den redovisade, har minskat sakta men på 2000-talet sköts några år 3000-4000 ejder. Ejder har dålig föryngring i Östersjön och kanske Östersjöns dåliga status är förklaringen till detta.

Tjäder och orre:

Avskjutningen har stabiliserats på 20- 25 000 för vardera arten de senaste 10 åren. Tidigare var avskjutningen 30-40 000 för arterna. Både tjäder och orre anses ha minskat i södra Sverige men tycks vara konstant i våra norra delar där också jakten sker i stor utsträckning. En risk med jakten på tjäder och orre är att den intensifieras då priserna går upp och det är mer lönsamt

att jaga för försäljning till restauranger och viltuppköpare. Minskningen av tjäder och orre anses bero på skogsbruket och detta kommer kanske också att påverka norrlandsstammarna negativt. För att motverka detta borde endast jakt för husbehov tillåtas och försäljning förbjudas av tjäder och orre.

Järpe

Minskningen är mycket tydlig. Från att ha skjutits i ca 30 000 ex på 1980-talet skjuts nu alltså 7000.

Exempel på årlig jakt i Sverige, fångad mård.
Foto: Ambjörn Carlsson

Måsfågel

För havstrut, gråtrut och fiskmåås ses glädjande en klart neråtgående trend och nu skjuts ca endast hälften så många som för 15-20 år sedan.

Kråkfåglar

För kråka, skata, kaja, råka och nötskrika syn dock inga dylika tecken. Avskjutningen håller en konstant nivå de senaste årtiondena. Det var dock länge sedan kråkan hade en så låg avskjutning som årets. Avskjutningen brukar ligga på 90- 100 000 fåglar per år.

Våra två arter harar

ANNE-MARIE LITZEN tecknar ett litet porträtt av våra snabbspringande gnagare(eller mer exakt, hardjur).

Skogsharen, den ursprungliga arten hare i Sverige vill, som namnet anger, ha skog omkring sig medan däremot fältharen, som är en nykomling i den svenska naturen, gärna föredrar ett liv i öppna landskap.

Skogsharen skiftar dräkt från vinterns snövita päls till sommarens skyddande brungrå nyans. Svansen däremot behåller sin vita boll även på sommaren. Dräktbytet styrs direkt av ljusets inverkan och är anpassat till snöförhållandena i de miljöer där haren bor. På våren blir ryggen brun medan sidorna fortfarande är vita. Därigenom har den tryckande haren samma färg som en sten.

Skogsharen finns praktiskt taget över hela landet. I Skåne har den försvunnit från kulturbygderna i takt med att fältharen har ökat i antal.

Hararnas föda består av fina kvistar och bark från sälg, vide, asp, rönn, björk och örter av olika slag samt odon, blåbär och ljung. Björkens äggviterika toppskott är en viktig ingrediens i födan liksom fjolårsskott på ungtallar men gran äter den inte. Det är sällan som skogsharen tar sig in i trädgårdar. Skadorna där kommer främst från fältharen.

En bakteriesjukdom kallad harpest kan orsaka mycket hög dödlighet, ibland upp till 80-90% i harstammarna.

Skogsharen finns numera - utom i Norden också i angränsade delar av Ryssland och i Alperna samt på Irland och i Skottland där den kallas *mountain hare*.

Skogsharen är till övervägande delen ett nattdjur och tillbringar dagarna i en skyddad lega i tät skog. Den kan röra sig vintertid uppemot 4 km på en natt. Den skuttar i skymningen för att beta på ängarna om somrarna eller

Fälthare. Foto: Tero Niemi

till hyggen och lövsly under vintertiden då den äter bark och knoppar. Den tar sig fram långsamma leder år efter år och nöter till slut upp smala vägar i skogen.

Det finns 4 olika ”typer” (färgvarianter) av skogsharen som benämns sydharen, moharen, nordharen och fjällharen. Sydharens vinterdräkt liknar sommardräkten. Den lever främst i Småland. Moharen finns i hela Mellansverige och blir blågrå vintertid. Nordharen och fjällharen blir båda helvita med svarta öronspetsar på vintern. Fjällharen som lever längst norrut klarar kylan genom en längre och tätare vinterpäls.

Väder, rovdjur som räv, lodjur och örnar, sjukdomar och inte minst människor med bössor och plågsamt drivande, hetsande och gläfsande hundar är harens fiender, liksom trafiken. Haren försöker ofta förvilliga sina förföljare genom att gå tillbaka i sina egna spår för att sen hoppa tvärt åt sidan med ett avhopp.

Hannarna följer honornas spår vid parningstiden som börjar i februari - mars. Hannarna blir då rastlösa och följer ofta honorna långa sträckor. Dräktighetstiden är 50 dagar och honan föder 2-3 kullar om året med 1-8 ungar i varje kull, hårbeklädda och seende. Förnyad parning sker ibland redan ett dygn efter att honan fött ungarna. Ungarna diar en gång per dygn och då bara några få minuter men ungarna kan bara efter några dagar blanda modersmjölken med grönfoder.

Harens kropp är byggd för att röra sig snabbt, som i galopp eller språng. I ett harspår ser man att baktassarna kommer framför framtassarna. Den kan också simma och det finns därför harar på många öar i skärgården.

Tillbakagången för skogsharen anses bero bl a på snöfattiga vintrar. Skogsharen är ju anpassad till kalla vintrar med mycket snö. Snöfattiga vintrar gör skogsharen till ett lättare byte för rovdjur. Antalet skogsharar i landet gick upp kraftigt efter att rävskaften kom till Sverige i början av 1980-talet. När rävsstammarna återhämtade sig minskade antalet skogsharar under de nivåer som fanns innan rävskaften.

Fältharen inplanterades på 1880-talet på ön Ven i Öresund och därifrån har den spritt sig långt upp i mellersta Sverige. Fältharen är större än sin släkting skogsharen och svansen är lite längre med en svart ovansida. Pälsen på fältharen är brunaktig hela året. Fältharen är en duktig springare som kommer upp i 65 km i timmen.

Medan skogsharen äter växter och örter i skogen så söker fältharen sin föda på åkrar och sädesfält. Den besöker också gärna trädgårdar där den kan gnaga på fruktträden.

En hare kan, åtminstone undantagsvis bli 13 år gammal.

Fältharen börjar para sig i januari. Hannarna följer honornas spår även mitt på dagen då man kan se flera hannar uppvakta en brunstig hona. Ibland blir det strider mellan hannarna som då ställer sig på bakbenen och ”boxas” med framtassarna. Honan är dräktig i 40 dygn. Hon föder mellan 3-4 kullar om året med 2-6 ungar i varje kull. Kalla och fuktiga somrar blir ungarna svaga och löper större risk att drabbas av sjukdomar.

Det är lätt att känna igen spåren efter fältharens ”måltider” efter vintern, framförallt buskar, nedfallna grenar och fällda träd som genom harens gnag blivit alldeles vita.

Vid fara upphäver haren ett högt skrik och samma skrik hörs också vid parningen.

Det myckna ätandet resulterar i att haren avger ca 400 spillningskulor per dygn. Spillningen består i huvudsak av veddelen av födan.

Tänderna är lite speciella hos hararna. Både fram- och sidotänder har så kallade öppna rötter. Det innebär att nerver och blodförsörjning är annorlunda än tänder med slutna rötter, dvs sådana tänder som vi människor, hunddjur, hjortdjur med flera har. Fördelen med hararnas tänder är att de fortsätter att växa hela livet. Därför får en hare aldrig svårt att beta på grund av nedslitna tänder. Det kan annars vara ett problem för gamla djur med slutna tandrötter, de kan svälta ihjäl om tänderna blir helt nedslitna.

När haren betar använder den framtänderna till att knipsa av kvistar och örter.

När fälthararna är ute på födosök om natten brukar de använda samma stigar om och om igen, så kallade viltväxlar. Ett kännetecken på sådana stigar är att vegetationen är avknipsad i harhöjd.

Tack vare sin hopp teknik och sin kroppsbyggnad kan haren röra sig så snabbt som 70 km/h om den behöver. Det är de långa bakbenen med sina kraftiga lårmuskler som skjuter iväg haren till denna anmärkningsvärda fart. Då hinner inte räven i fatt den!

Om skadskjutningar

HANS RYTTMAN

Jag har alltid hävdad att jakten är Sveriges största djurskyddsproblem. Den procentuella skadskjutningen ligger, påstår jag, mellan 20-30%. Varifrån har jag då fått dessa siffror?

Tyvärr är undersökningar i Sverige tämligen sällsynta. Jag brukar ta upp tre av mig kända undersökningar. Först den som Svenska Jägareförbundet själv gjorde på älgjakten. De fann i en enkät att ca 14% av älgarna måste sökas och att 4 % aldrig återfanns. Här kan det vara på plats att definiera vad jag menar med skadskjutningar. Så fort djuret träffats men inte dör omedelbart (eller inom de närmsta sekunderna) är djuret skadskjutet. Det är likgiltigt om djuret söks upp och avlivas en timme senare. Eftersök skall göras först efter en timme då man anser att djuret som skadskjutits då har haft möjlighet att lägga sig ner för vila (s k sårlega). Om inte djuret får möjlighet till detta innebär det annars att, då man alltid söker med hund, driver djuret framför sig och då får svårare att få djuret inom skott-håll och att djuret lider mer då det måste fly skadat från sina plågoandar.

Det andra exemplet är det som redogjorts bl a Jaktdebatt om skadskjutningen av rävar. Jan Englund som då var på Riksmuseet konstaterade då att 30% av äldre rävar hade hagel eller andra skottskador i sina ben eller skalle. Det var endast de delar av räven som Jan Englund hade studerat. Hade han fått in hela kroppar hade JE, som han själv påpekade, fått fram ännu större skadskjutningsfrekvens.

Det tredje exemplet är från en undersökning gjord av Sveriges Ornitologiska Förening. De sköt ett antal sädgäss med kula. Gässen undersöktes därefter med röntgen och man konstaterade då att ca 60% av äldre gäss hade hagel i kroppen. Den undersökningen har kommenterats av en del jägare och de hävdar att sädgässen inte är svenska (sädgåsen är också riktigt en sällsynt häckande art i Sverige) och att både ryssar och finlän-

dare skjuter på gässen. Detta resonemang går ut på att ryssar och finnar är sämre skyttar än de svenska. För mig spelar det ingen roll. Jag konstaterar att skjuta på flygande fåglar ger mycket stora skadskjutningar.

De amerikanska undersökningar som jag känner till och som är publicerade i vetenskapliga tidskrifter ger också skadskjutningstal på ca 20%. Även dessa undersökningar underkänns av svenska jägare genom att de framhåller amerikanarnas annorlunda jaktkultur och obefintliga jaktutbildning.

Alltnog, helt nyligen kom Rovdjursutredningen som framhöll det oacceptabla i att av de 40 björnar som vara kvoten i Jämtland så skadsköts 13 stycken (= 32,5%). I hela landet skadsköts 40 björnar vilket blir 22% då ca 180 björnar är kvoten för hela landet. I somras fick jag en undersökning av antalet illegalt skjutna vargar, gjord av forskare på Grimsö. De fann att ca en tredjedel av de vargar som dör, dog genom illegal jakt eller ca 136 stycken under tiden 1999-2006. En annan intressant uppgift i studien är att alla döda vargar röntgas på SVA. Under den undersökta tiden kom 87 vargkroppar in och 10 hade "gamla avläkta skottskador" eller 11,5%. Jag menar att detta inte är en korrekt beskrivning av skadskjutningen hos vargar. Populationen är ju inte utsatt för jakt förutom den illegala. Eftersom 11,5% är skadskjutna av de 400 vargar som anses ha funnits i Sverige under perioden 1999-2006 blir det 45 stycken. Eftersom 136 anses vara skjutna och 45 skadskjutna blir det 181 vargar som är skjutna eller skadskjutna. 45 vargar av de 181 påskjutna ger 25% skadskjutna vargar vilket stöder min hypotes att mellan 20- 30 % av påskjutna djur skadskjuts!
Rätta mig om jag har fel.

För den som vill läsa hela rapporten går den att beställa från

Viltskadecenter, 730 91 Riddarhyttan

viltskadecenter@ekol.slu.se

eller laddas ner som pdf-fil från

www.viltskadecenter.se. Rapporten heter "Så beräknas dödligheten hos varg" av Liberg m fl.

Inre Norrlands vildmark

HELENA HEYMAN låter oss ta del av exotiska fågelupplevelser för en skåning. Och vi påminns än en gång om hur långt Sverige är och hur olika befolkningstätheten är fördelad.

På en liten markväg djupt inne i Hede urskog i Härjedalens barrskogsland sover vi gott i bilen. Genom vindrutan kan vi se Sonfjällets snötäckta topp. Det är i slutet på juni, sommarnatten är nästan dagsljus.

Jag vaknar till några gånger under natten för att lyssna och spana. I trakten finns gott om både björn, varg och lo. Göken ropar, annars är skogen stilla och tyst.

I tidig morgon följer vi naturstigen som slingrar sig mellan månghundraåriga granar och mäktiga silvergrå torrakor fulla med spännande bohål. Större hackspett matar ungar och tretåig hackspett hörs både varna och trumma och det finns gott om spiralvridna hackmärken i barken.

Vi fortsätter vår bilfärd norrut. Det är lätt att hitta en skyddad vik för en simtur bland gula näckrosor. En kniphona landar, nära.

En vägs skylt visar mot Kårtjärn, spännande. Vi tar av in på skogsvägen och snart öppnar sig ett vidsträckt myrlandskap med vattenspeglar som blänker i förmiddagsljuset. En smålom sträcker vaksamt på halsen, haklappen lyser vackert roströd. Runt henne simmar en ensam unge.

I samma göl, delvis dold av växtligheten, rör sig en svarthakedopping. De gyllengula rakborstarna glimmar till när doppingen hastigt vänder helt om och vi hinner få en skymt av den rödbruna halsen innan fågeln försvinner in i vegetationen och gömmer sig.

Gulärlor varnar irriterat, vi står nog för nära ett bo! Så hörs göken ropa, den kommer närmare. *Go-kå*-andet bli flerstavigt. Vingarna hänger, darande av upphetsning. Det sitter en till gök på samma gren. De närmar sig varandra och honan svarar med ljudliga bubblande drillar. Så får vi bevittna en gökparning!

Vi närmar oss Funäsdalen. Det känns som om vi återvänt till försommaren. Lupinerna utmed vägen har ännu inte gått i fröställning och vid stugorna byggda i liggande timmer blommar fortfarande syrenerna.

Vi kör på Sveriges högst belägna vägsträcka, 980 meter över havet, och strövar runt en hel dag på den mäktiga fjällplatån, Flatruet. Vilket passande namn! Utsikten är milsvid över hedmark av klockljung och dvärgbjörk. Några småvatten blänker här och där. Långt vid horisonten reser sig snöklädda berg.

På parkeringen står en ensam husbil, tyskregistrerad. Bredvid står de fyra resenärerna, orörliga, förundrade, ser ut över det mäktiga högfjällslandskapet - och de viskar till varandra.

Uppe på vägen rör sig hundratals renar, tjuvar och vajor med sina kalvar. De slickar i sig rester av vinterns vägsalt.

Vi tänker oss att vandra till ett avlägset sjösystem på andra sidan den närmaste höjden, men vi hinner aldrig dit. Vi måste stanna och se på "allt". Över närmaste vattensamling kretsar två fjällabbar, gracila med sina långa stjärtspröt och när vi lyfter kikarna upptäcker vi också en smalnäbbad simsnäppa som snurrar runt i gölen.

Ljungpipare häckar på flera ställen. De är ganska orädda när de försöker köra bort oss. Vi lyder snällt och tar en omväg och där, i en liten fukträna i krypljungen blommar fjällviolen. Blomman är intensivt varmgul med vackert brunstreckat ansikte. Jag lägger mig på knä och gör en snabbkiss. Medan jag tecknar ser jag i ögonvrån ett litet fågelhuvud sticka upp från en tuva. Är det en ljungpiparunge? Så vänder den på huvudet och jag får se den rostbruna nacken. Min första lappsparv. Sparven ser mig uppenbarligen inte, nu ligger jag nästan ner mot marken. Hannen börjar locka och

honan, som svarar en bit bort, kommer snart flygande. Paret sitter länge bredvid varandra på tuvan i perfekt middagsljus och jag får en fin filmsekvens.

Senare på eftermiddagen ser vi från parkeringen långt borta ett fjällpippar som rör sig bland snöfläckarna där klockljung och rosling lyser i samma rosa ton som fåglarna. Vi lämnar Flatruet fortfarande i sol från molnfri himmel och utan en vindpust. Väl nere i björkskogen stannar vi vid en bäck och får glädjen att se en vackert utfärgad blåhake och höra hans ljuvliga sång. I buskarna rör sig gråsiskor och svarthuvade sommar-dräkts-bergfinkar.

Dalarna är nästa mål, med den nyinrättade nationalparken Fulufjället. Där finns Sveriges högsta vattenfall Njupesjär och i klippbranten häckar jaktfalk. Naturum, restaurang och välspångade leder, allt är välordnat och välbesökt, utan att störa vildmarkskänslan.

Vi behöver inte leta efter jaktfalksboet. På lämpligt ställe utmed leden mot vattenfallet står volontärer från SOF med tubkikare och information och visar fyra halvstora jaktfalkungar i boet på en klippavsats. Medan vi, ganska många intresserade, samtalar om och beundrar falkungarna, börjar en ringtrast sjunga alldeles ovanför oss i en grantopp. De vita fjädrarna i halvmånen på halsen vibrerar när den låter oss höra sin koltrastlika men mera ödsligt klingande sång.

Vackert häckningsfärgade bergfinkar rör sig tryggt och hemtamt överallt utmed stigen. Annorlunda än att se dem stressade och bleka vid ett vinterfågelbord i Skåne.

Så har vi bara lavskrika kvar. Vi köper varsin älgkorg och drar oss ner i skogen en bit bort från restaurangen. Vi bullar upp med kaffe, ägg, smörgåsar, äter lite av korven och väntar. Jag kastar iväg en liten korvbit och då ser jag i en glänta en fågelrörelse som jag inte känner igen. Snart är de två som hoppar mellan trädgrenarna och marken. Lavskrikor! Äntligen får jag se denna charmiga fågel. Det dröjer inte länge förrän vi har fem stycken lavskrikor hoppandes ganska nära inpå oss – och matsäcken. Brödbitarna

som jag kastar intresserar inte så mycket, men älgkorvbitarna försvinner snabbt. Fåglarna har något muslikt mjukt över sig när de kilar in under buskarna. Nötskrika tänker jag också på när fåglarna ljudlöst smygflyger mellan träden och kommunicerar med diskreta jamanden.

Vi unnar oss en natt på lyxigt, nu sommaröde fjällhotell vid ”Värmlandsporten”, och kör så under dagen åter hem till Skåne, till den täta högsommargrönskan där fåglarna nästan tystnat. Fyra dagar i den mellan-svenska fjällvärlden blir för oss skåningar sommarens upplevelse.

Antecknat i Lund 29 juni 2008
helena.heyman@telia.com

Lavskrika. Foto: Arne Ohlsson

Citatet

”Hur vet jag om ett djur lider? Eller, för den delen, att en annan människa lider? Direkt kan jag inte veta det, den enda varelse i universum om vars inre liv och upplevelser jag vet något är jag själv. Men när det gäller min egen art har jag en fördel: jag har ett stort antal medfödda signalbeteenden som säger: jag har ont.

För människor som lever med djur har det aldrig varit någon diskussion om att djur kan lida, känna smärta, vara förtvivlade, deprimerade etc. Så snart man lärt sig de signaler som djuret sänder ut i olika situationer kan man ganska väl skatta vad det är som djuret upplever.

Respektera varje art för vad den är, fundera på vad som för just den arten kan vara ett lidande, lär dig att läsa de signaler som djuret skickar ut. Det är vår skyldighet mot de djur som vi hanterar.”

Sverre Sjölander, etolog och professor emeritus, saxat ur Djurens Rätt 2008.

Skogshare. Foto:Tero Niemi

Björnjakter och grymheter

HANS RYTTMAN

För någon tid sedan fick jag tillsänt mig ett antal tidningsutklipp som gällde ett par björnjakter. De kom från Erik Andersson som i många år gladd Jaktdebatts läsare med sina skildringar från sina norrländska marker i ”Tankar från skogskojan” och berättelser från några av våra stora nationalparker. För mig som inte är mot jakt på vissa arter som älg, men som häftigt bekämpar hänsynslös och oetisk jakt, är skildringarna skrämmande.

Den första jakten skedde i närheten av Masugnsbyn. Där låg några jägare vid en åtel och väntade på räv. I stället kom det en björn som jägarna sköt på. Eftersom det var en räv de enligt egen utsago väntade på antar jag att de använde hagelgevär. Utgången blev också den väntade: björnen som de sköt på, den skadsköts.

För att kunna uppsöka den skadskjutna björnen tillkallade de en vän som hade hund för att sköta eftersöket. Denna jägare följde björnspåret och fann björnen ca klockan 23 då det var mörkt ute. Björnen uppsöktes och kunde avlivas med grovkornigt hagel.

Jag har polisanmält denna jakt för att få klargjort om detta kan vara inom jaktlagens normer. Jag anser att minst fyra fel gjordes:

- 1) Jägarna som låg och väntade på räven sköt troligen med otillåtet vapen.
- 2) Björnjakt vid åtel är förbjuden
- 3) Jakt efter björn får inte ske efter mörkrets inbrott enligt jaktlagen
- 4) Björn skall jagas med grovkalibrigt vapen, s k klass 1-vapen.

Ännu har jag inget hört från polisen i Norrbotten men hoppas naturligtvis att åklagare kommer fram till att ett jaktbrott har begåtts. Ett åtal skulle visa andra jägare vad som inte är tillåtet vid björnjakt.

Den andra björnjakten skedde nära Gällivare. Där kom en jägare och såg en kulle som han anade var ett björnide. I stället för att gå därifrån blev han ”nyfiken” och gick runt kullen för att hitta ingången. När han kom nära ingången kom björnen utrusande och jägaren kunde på nära håll skjuta björnen. Han var van vid snabba skott då han sen flera år var en van tävlingskytt i lerduveskytte. Men kan det vara lagligt att störa björnar som går i ide? Även denna jakt är föremål för utredning av åklagare.

Min inställning är att låta björnar som är skygga och lufsande omkring i vildmarken vara ifred, men skjut de som kommer nära bebyggelse och visar intresse för soptunnor och kan uppfattas som orädda. Björnar är skygga och anfäller ingen människa om de inte retas på något sätt, t ex genom skadskjutning, störning vid ide eller närhet till ungar och mat.

Bevara våra björnar och se till att människor lär känna dem. Ta efter de stora turistmagneter som man i Finland har byggt upp genom björnsafarier. Där kommer tusentals människor för att få se björn vid åtlar från gömslen. Varför åka till Finland när det går att göra likadant i Sverige?

Foto:Tero Niemi

Noterat på jaktfronten

Saxat, nedtecknat och kommenterat av ANNE-MARIE LITZEN och redaktionen.

Se så underbar och idyllisk jakten är!

Snålblåst och regn inget hinder för jaktsugna stadsbor som i ottan fick gå på drev och fick en lektion i att jaga, skriver Sydsvenskan om 27 oktober 2008 på en helsida med stora bilder.

På den skånska slätten anordnades jakt för stadsbor som Jägareförbundet i Skåne arrangerat, en publikjakt på Skabersjö gods. Vid jakten var siktet inställt på harar och raphöns och två fältharar fick sätta livet till innan jakten avblåstes.

Kommentar

Så inbjuder Jägareförbundet stadsbor att visa hur det går till att jaga. Att försöka locka (aningslösa?) stadsbor till att jaga är väl inte någon vidare bra idé då de flesta stadsbor är negativt inställda till jakt över huvudtaget, och det är nog snarast nyfikenhet som fick deltagarna i denna jakt att visa intresse för denna osmakliga fritidssysselsättning. Men visst, man kämpar för att dessa blodiga nöjen ska fortsätta, även i de mest onödiga former.

Att gulla med dödandet som tidsfördriv så att ungdomarna inte drabbas av empati för vilda djurindivider!

Höstlovet inlett med rådjursjakt vid Stordammen, skriver Länstidningen Östersund 26 oktober 2008.

Ett tiotal ungdomar inledde sitt höstlov med att jaga älg, rådjur, hare och ripa under det årliga jaktlägret i Stordammen. Det är nionde året i rad som Ann Eriksson och hennes dotter Veronica Hallquist arrangerar jaktläger för ungdomar i Stordammen i Bergs kommun. Under lägret har gruppen huserat i Stordammens jaktstuga. Under dagarna har jaktlagets medlemmar och andra intresserade jägare tagit med ungdomarna ut i skogen där de fått vara med och observera hur jakt går till och vad som är viktigt att tänka på. Och på kvällarna har deltagarna fått lyssna på en rad föreläsare som berättar om jakt ur olika perspektiv.

Ann Eriksson tycker att lägret är ett bra sätt att under avslappnade former introducera barn och ungdomar i jaktkulturen.

– Det är bra att så tidigt som möjligt visa ungdomarna att det är roligt i skogen och att den sociala biten vid sidan om är minst lika viktig, säger Ann Eriksson.

– Dessutom blir det här med vapen rätt avdramatiserat, fortsätter hon.

Kommentar

Ja, det ska vara roligt i skogen, alltså roligt att se djur dödas. Nog är det smaklöst att det arrangeras jaktkurser där man lär ungdomar att döda djur för sitt nöjes skull. Man tycker att det borde finnas ”oblodiga” kurser istället där dom unga får lära sig om hur djuren lever i sin miljö utan att dom skickar kulor och hagelsvärmar i kroppen på de jagade djuren. Att bli tillvand och lärd vid ung ålder att det är rätt att jaga måste innebära att man stänger av känslorna för de vilda djuren. Och att ”avdramatisera det här med vapen”, tja, skott kan ju inte mer än att skada och döda... när dödandet är en bagatell för dessa personer, dessa osympatiska machokvinnor, som så fullständigt reducerar djurindividernas värde.

Kanske vore det idé att veta vad man skjuter på?

Sköt hotad järv – trodde det var björn, skriver Metro 27 oktober 2008
Hans hund signalerade för en björn i trädet och den jagande kommunpolitikern la an - sköt - och träffade. Det var bara ett problem - björnen var en järv. Nu är den västerbottniske politikern misstänkt för jaktbrott och riskerar fängelse.

– Jag var dyngsäker, annars hade jag inte skjutit, säger politikern till Västerbottens-Kuriren.

Men järven är fridlyst i Sverige sedan 1969.

– Den är hotad. Det finns cirka 600 djur. I år är första gången som vi når över etappmålet, 90 föryngringar per år, säger Robert Franzén, rovdjurs-handläggare på Naturvårdsverket.

– Järven har väldigt lång svans, kan väga max 16 kg. Så så lika är de inte. På hösten väger de minsta björnarna runt 30 kilo – och de får inte skjutas. Är det en fjolårsbjörn bör de ligga på runt 60 kilo, säger Franzén.

Skottet avfyrades från ca 40 meter. Det var jaktledaren som tog beslutet att anmäla det misstänkta brottet. Järven skickades till Statens veterinärmedicinska anstalt.

Politikern hävdar själv att det inte var med uppsåt han sköt järven.

- Det är visserligen ett svagt försvar. Man ska ju veta vad man skjuter på. Men jag var helt säker och skulle göra detsamma om det hände igen, säger han till tidningen.

Kommentar

Tror gör man i kyrkan, sägs det. Borde inte den västerbottniske politikern kunna se skillnad på en björn och en järv? Om han är så dåligt påläst borde han givetvis inte få släppas lös i skogarna med bössa i handen. Detta intermezzo hoppas man ger ett hårt straff till den oförbätterlige jägaren som till råga på allt ”skulle göra detsamma igen” vilket visar på stor nonchalans och okunnighet om våra jaktlagar och det borde utmätas fängelse för jaktbrottet. Den samlade dumheten hos mannen är hårresande. Och man påminns om att antalet felskott visavi olika arter knappast går att räkna under en jaktsång i svenska marker, och allra värst vid fågeljakt.

Vem provocerar och stressar vem?

Jägare med hund har störst risk att bli attackerad av björn. Björnar blir retade av skällande hundar och kan vid irritation rikta ilskan mot både hund och människor. Forskare vid rovdjurscenter i Järvsö och Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå drar denna, föga överraskande, slutsats efter att ha granskat 27 fall av björnattacker som lett till skador och dödsfall i Skandinavien mellan 1977 och 2008. Forskarna har fått fram att det vid bara tre fall var människor som inte var jägare som drabbades av anfall av björn. I övriga fall handlade det om jägare med hund.

I två fall har björnattacker lett till dödsfall i Sverige, en i Jokkmokk 2005, en i Valsjöbyn hösten 2007. 25 människor har överlevt en attack av björn och dessa 25 med olika typer av skador har för forskarna berättat om sina upplevelser. Det är en rad dramatiska berättelser som kommit fram vid intervjuerna.

Trots 27 registrerade björnattacker anser forskarna att björnar är ett fredligt rovdjur. Björnar låter vanligtvis bärplockare och skogsvandrare vara i fred. Naturligtvis kan även en bärplockare komma för nära en björn som äter eller en björnhona som har ungar i närheten. Då kan det definitivt bli konflikt. Men i huvudsak håller sig björnar på avstånd. Även om de ser människor gå omkring och plocka bär så väljer björnarna att vika undan eller att ligga och trycka i tät vegetation.

Älgjägare bör därför vara försiktiga med att trampa in i tätt sly där hund ståndskäller, det kan vara en björn hunden skäller på, en inte så trevlig motståndare.

Okunnighet och macho på ”högsta” nivå

Kungen vill ha vargjakt, rapporterar SVT 16 oktober 2008.

-Vi måste börja beskatta vargstammen, annars exploderar den i skogarna, sade kung Carl Gustaf i dag till Tvärsnytt under den årliga älgjakten norr om Skinnskatteberg, i gränstrakten mellan Västmanland och Dalarna. Denna är Sveriges största drevjakt med 100 personer.

-De äter mycket, det är bara så. Om de håller sig i skogarna, självklart, jättebra, men blir de för många kanske de söker sig till andra marker och går närmare tätorter. Då är det fel, de ska vara vilda, sade kungen.

Vid lunchtid hade 23 älgar fällts under kungajakten - ingen av kungen själv, men en entaggstjur av prins Carl Philip.

-Det är jättekul. Var det i dag? Det var ju trevligt, sade kung Carl Gustaf.

Området ifråga har numera en etablerad vargflock som påverkat älgstammen.

Och nästa dag säger WWF att de tar avstånd från kungens uttalande, från sin förtroendeordförande.

-Vi håller inte med om det han sagt. Det finns ingen risk för någon explosion av vargstammen, säger Tom Arnbom på WWF.

Han påpekar att andra länder har många fler stora rovdjur, och dessutom rovdjur som tillhör arter som är mycket svårare att samexistera med än vargar.

-Det är bedrövligt att kungen går ut med att han vill skjuta vargar när det finns så få, säger miljöpartiets språkrör Maria Wetterstrand och tillägger att vargstammen kommer nog att vara avskaffad före kungahuset, tyvärr.

Kungen uttalande om vargjakten är på gränsen till det acceptabla, säger Olof Ruin, professor emeritus i statskunskap vid Stockholms universitet till Rapport.

Kommentar

Vargstammen ”exploderar”! Vad säger man om sådant nonsens? Vem borde skämmas mest, kungen med sin inskränkta inställning eller WWF som har honom på denna position? Möjligen må man undra om starka drycker konsumerats i det kungliga jaktsällskapet, man kunde likaså få det intrycket av intervjun...

Onödigt handel med sälprodukter

EU vill förbjuda sälprodukter, skriver Aftonbladet 13 april 2008. Den årliga säljakten i Kanada innebär att 275.000 sälar slaktas under en säsong. En EU-kommissionär föreslår nu att EU ska förbjuda import av sälprodukter där slakten inte är kontrollerad. Belgien och Nederländerna har infört importförbud. Nu vill EU:s miljökommissionär stoppa all import av alla sälprodukter i hela EU om dessa kan vara resultatet av pågående slakt.

Man kräver indirekt att Kanada stramar upp kontrollen av den årliga säljakten. Det är kommissionären Stavros Dimas som flaggar för ett förslag som kan innebära en handelskonflikt med Kanada.

Ett förbud skulle gälla alla typer av produkter, till exempel sälpäls, sälskinn och olika typer hälsoprodukter, inklusive vitaminer med sälolja, som är rik på omega 3-fettsyror som DPA, EPA och DHA.

Problemen gäller slakten med det specialredskap som används för att klubba ihjäl säl. Enligt en EU-rapport från december finns flera frågetecken kring metoden, inklusive hur lång tid det tar innan djuren dör.

– Personligen ogillar jag alla typer av jakt. Men jag vill inte avgöra vad olämpliga metoder är utan hänvisar till EU:s rapport, sa Dimas.

Rapporten från EU:s livsmedelsorgan EFSA rekommenderar bland annat att säljägaren alltid måste kontrollera att sälen är död och avblodad innan kroppen flås. Efter uppgifter om att sälar ibland flås levande föreslår rapporten också att slakten alltid sker med övervakare på plats, för att kontrollera hur djuren hanteras.

Kommentar

Steg i rätt riktning

Har du sett en mårddhund?

Pälsklädd nykomling väcker ont blod, skriver Sydsvenskan 15 september 2008.

Det stundar klappjakt på mårddhund, en svartlistad invandrad art som via Finland sprider sig söderut i Sverige. Djuret är ett hot mot vår inhemska fauna, säger Fredrik Dahl som leder projektet ”Mårddhund - förebyggande naturvård”.

Mårddhunden är predator och en del naturvänner reser ragg. Den tros kunna skapa stora ekologiska skador och ett av argumenten är att Sverige skrivit under konventionen om biologisk mångfald och att vi skall förhindra införsel av främmande arter.

Den är uppfödd på Artdatabankens ”svarta lista”. Efter de senaste observationerna i de norra länen har utrotningskriget eller pilotprojektets fältdel som det kallas, redan börjat. Målet är att hitta metoder som ska avslöja var mårddhunden finns och föreslå metoder att avliva djuren. Med hjälp av rörelsestyrda nattkameror hoppas man fånga passerande djur i kameranlinsen. Vi kommer till en början att locka mårddhundarna med sekret från amerikansk gråräv som visat sig effektivt i andra länder, säger Fredrik Dahl.

När forskarna fotograferat en mårddhund ska fällor sättas ut i området. Fångade djur ska förses med radiosändare och leda till andra mårddhundar i området, en chans som är stor eftersom de är sociala djur. Mårddhunden ser ut som en korsning mellan en fet räv och en tvättbjörn och rör sig som en grävling. Efter misslyckade försök med mårddhundar i fångenskap sattes 10 000 djur ut i skogarna väster om Uralbergen för att ge underlag för jakt. Sedan dess har mårddhunden spridit sig och dök upp i Finland på 1930-talet, i Sverige på 1940-talet. Finska studier visar att arten sprider sig cirka två mil om året, säger Dahl. Vad vi vet finns det ännu inga rapporter om vilda mårddhundar i Skåne, säger han.

Kommentar

Självklart är det inget ”fel” på mårdhunden, men det är fel att den finns här, långt från sitt naturliga utbredningsområde i östra Asien, med allt vad detta innebär visavi inhemska fauna. Detta är givetvis giriga, hänsynslöst jaktsugna och dumma människors fel.

Mårdhundar observerades i Skåne i slutet av 1980-talet men finns sannolikt inte kvar.

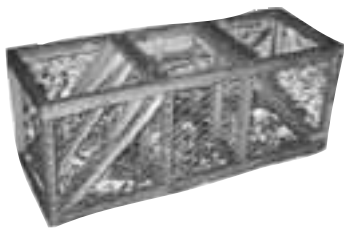
Moraliskt rätt kan vara juridiskt fel

Rättegång utan utsläppt kråka, skriver Sydsvenskan 7 oktober 2007

Misstänkt kvinna dömdes till dagsböter för att ha släppt hundar lösa, inte för den kråka hon släppte ur en fälla. Åklagaren hade redan innan rättegången började beslutat att inte prata om hur kvinnan släppt ut fågeln som satt i buren för att locka till sig andra kråkor. Misstankarna om att hon förstört buren hade lagts ner. Motiveringen var att det inte fanns tillräckliga skäl för att väcka åtal, sade assisterande åklagaren Hanna Martinsson till Sydsvenskan. Istället blev rättegången en fråga om hon hade haft sina hundar lösa i ett område där det fanns vilt.

Att det är förbud att ha hundar lösa i naturen under tiden 1 mars till den 20 augusti, kände hon inte till.. Hon dömdes att betala trettio dagsböter för brott mot lagen om tillsyn av hundar och katter. Tingsrätten tyckte att det var styrkt att hundarna sprungit lösa och att det inte är förmildrande omständigheter att hon inte kände till förbudet.

Ärendet uppmärksammades stort när hon blev åtalad för förseelse mot jaktlagen. Hon hade vid en promenad den 3 april i år hittat en kråka i en bur och släppte ut den eftersom hon tyckte att det kändes fel att den skulle vara inspärrad. Hon visste inte att kråkorna sätts i burar för att locka till sig andra kråkor under jakt. Markägaren på Löddesborgs gård såg henne och polisanmälde händelsen.

Kråkfälla. Foto: Ambjörn Carlsson

Vildsvinen blir allt fler

Skydds jakt på vildsvin tillåten hela året, skriver Borås Tidning 7 oktober 2008.

Statsmakterna beslöt 1988 att vi ska ha frilevande vildsvin i Sverige. Man ansåg att vildsvinen, som har ett stort jaktligt värde, i kontrollerade former åter skulle få bli ett inslag i den svenska faunan men att skador av vildsvin skall begränsas genom ett hårt jakttryck. Genom samverkan mellan berörda parter, markägare, jordbruksarrendatorer och jägare, skall en beskattning ske så att skadorna hålls på en acceptabel nivå. Även markägare som har arrenderat ut sin jakträtt har ett ansvar för att jakt bedrivs i erforderlig utsträckning.

En markägare har normalt jakträtten på den mark som hör till fastigheten. Undantag från denna regel finns dock. Den som bor på en gård eller har en trädgård men saknar jakträtt där får ändå skjuta vildsvin som kan orsaka skada på gården eller i trädgården.

Jakträttsinnehavare får dessutom året runt bedriva skydds jakt på mark med jordbruksgrödor eller som används till yrkesmässig trädgårdsodling. I detta fall gäller alltså ingen fredning av till exempel sugga med smågrisar. Eftersökshund skall kunna finnas på skottplatsen inom högst två timmar.

Kommentar

Det är ur etisk och humanitär synpunkt anmärkningsvärt att det är tillåtet att bedriva skydds jakt året runt på vildsvin, även suggor med kultingar, då suggorna ger di i två månader efter grisningen och att kultingarna är beroende av suggornas erfarenheter i födosök en längre tid efter det att mjölken sinat. Suggorna kan fortplanta sig året om men det vanligaste är grisning under februari - maj.

Till sist

ARNE OHLSSON

I novembergryningen stiger trädsiluetterna långsamt fram mot en himmel som känns nära. Solen kastar röda strålar mot böljande molnflaks undersidor. Så plötsligt, i somnande örter mellan skogsvägen och julgransodlingen, en rörelse och en röd gestalt som stelnar till. Lyssnar. Vrider på huvudet. Hoppas fram. Den svartaktiga sorken sitter mellan rävens tänder. Och så målmedvetet iväg mellan granarna. Jag står kvar, tre och en halv meter från rävens frukostfångst. Det är som om hans gryningsröda uppenbarelse dröjer sig kvar några ögonblick i gräset och örterna från den svunna sommaren, där de står i sin bruna fuktighet och senhöstdoft.

Räven inser det inte men han ska vara oerhört tacksam att inte ha lockats in i någon fälla under den gångna natten, lömskt och illasinnat utplacerad någonstans. Det finns massor av fällor av många tiotals modeller i skogar, buskage och snår. Fällfångsten har dimensioner som få människor känner till.

Det ljusnar över fälten och horisontens skogsbryn träder fram. En rödhake tickar, björktrastar drar förbi. En ormvråk landar på skylten utmed vägen, det platta gråa strecket rakt genom många djurindividers revir. Till och med ormvråkar kan reta upp rovdjurshat. Och den jägare som säger sig inte känna igen beskrivningar av rovdjurshat, han ljuger definitivt. Och så kan vi i Vår Fågelvärld 7/2008 läsa om den från Storlien i Jämtland satellitsändarförsedda unga jaktfalken vars sorgliga rester hittades, och där sändaren tystnade den 25 augusti, just denna dag av alla. Vad innebär då detta datum i sammanhanget? Jo, ripjaktens början. Men, ve och fasa, jaktfalkar har ju den helt obeskrivliga fräckheten att leva på ripor! Machomännens, och i viss utsträckning även machokvinnornas, ripor. Som det går till i naturen! Men med bössan i hand finns möjligheter att rätta till sådana felaktigheter!

När sorkarnas populationer kraschar, då flyger ugglorna söderut. Vilken invasion, eller migrantirruption på mera exakt fackspråk, av pärlugglor denna höst 2008. Och andra ugglor därtill. Pärlugglorna, dessa skogstroll med pärlor utströdda i fjäderdräkten, som på engelska fått namn av en svensk ”upptäckare”, Karl Gustav Tengmalm, Tengmalm’s owl. Man undrar över deras vidare öden och äventyr på färden söderut. Denna gången får vi med säkerhet veta mer om detta än vid förra invasionen som ägde rum 1986. I år har fantastiska 264 pärlugglor ringmärkts på Falsterbo Fågelstation, och därtill 36 hornugglor.

Novemberdagar, decemberdagar, korta och sparsamma, som om intigheten är närvarande. Men väl värda att ta vara på, att uppleva även om färgskalan sparar energi. Några stora lärkträd står blottade mot svaga skiftningar i molnen. I april och maj satt varje morgon en taltrast högst upp, och lät lika vackert som långt. Idag kan lärkträden lyssna till enstaka läten från det stora sträcket, högt upp.

Vi kan intet göra för att bromsa solvarvens gång, att rysa över hur tiden hastar, utom att försöka uppleva så mycket som möjligt. Och det har gått mer än två decennier sedan RHJ bildades, föreningen som behövdes, behövs och verkligen kommer att framgent behövas för de vilda djurindividerna. Att föra talan för dem är inte lätt, som ni läst om i senaste numren av Jaktdebatt. Men vi är uppmuntrade och tacksamma för all den respons vi fått via e-mail, post och telefon. Vi återkommer i Jaktdebatt 1/2009 till problematiken kring namnfrågan och hur vi bättre kan få ut vårt budskap. Och ni är mycket välkomna att skriva i kommande nummer av vår lilla tidskrift.

Senast 11 februari behöver vi manus till 1/2009

Vintern är här, fågelmatningens tid. Så sympatiskt, så tillägnat livet. Men har ni tänkt på vilken ny företeelse detta är för fågelarter som i de flesta fall levt på våra breddgrader sedan den senaste istiden? Det är spännande hur detta påverkar alltfler arter och än mer så om fågelmatningen fortsätter. Och det gör den väl? Exempelvis hör kungsfågel och stjärtmes till

de arter som alltmer tycks börja upptäcka smaskiga talgbollar som är av största värde när dagen är som kortast och kölden tycks stamma ur kosmiska stjärnerum.

PS

Notera gärna datumet 4 april för vårt årsmöte. Se mer på annan plats i tidskriften.

Innehåll

3 Sen sist	Hans Ryttman
4 Viktigt! (Meddelanden)	
6 Axel Munthe och jakten	Hans Ryttman
13 Försommardagen, att minnas	Helena Heyman
16 De skjutna djuren 2006-2007	Hans Ryttman
23 Våra två arter harar	Anne-Marie Litzen
28 Om skadeskjutningar	Hans Ryttman
30 Inre Norrlands vildmark	Helena Heyman
34 Citatet	(Sverre Sjölander)
36 Björnjakt och grymheter	Hans Ryttman
38 Noterat på jaktfronten	Anne-Marie Litzen
48 Till sist	Arne Ohlsson

jaktdebattjaktdebattjaktdebattjaktdebattjaktdebatt

Omslagsbilden:

Fälthare på snöigt fält, ofta en scen av stress och förföljelse med drivande hund.

JAKTENS VERKLIGHET,
DET STORA OKÄNDA HOS ALLMÄNHETEN

RIKSFÖRENINGEN HÄNSYNSFULL JAKT
SKÖNSTAHOLMSVÄGEN 68
123 60 FARSTA
TEL. 08-94 09 63, 046-30 72 12
PG 22 69 89-2